

## BOSH MIYA YUQUMLI KASALLIKLARIDA BEMOR PARVARISHI

*Meliboyeva Madina Mirzohidjon qizi*

*Rishton Abu Ali ibn sino nomidagi*

*Jamoat Salomatligi texnikumi bosh o'qituvchisi*

### **Annotatsiya**

Mazkur maqolada bosh miya yuqumli kasalliklarining asosiy turlari, ularning klinik kechishi hamda bemor parvarishining muhim jihatlari yoritilgan. Bosh miya yuqumli kasalliklari — meningit, ensefalit va meningoensefalit og'ir kechishi, tez asoratlarni berishi va yuqori o'lim xavfi bilan ajralib turadi. Maqolada bemorlarni parvarish qilishda hayotiy ko'rsatkichlarni nazorat qilish, gigiyenik tadbirlar, ovqatlantirish, suyuqlik muvozanatini ta'minlash hamda epidemiologik xavfsizlik qoidalariga rioya etishning ahamiyati ilmiy asosda tahlil qilingan. To'g'ri tashkil etilgan parvarish kasallik asoratlarni kamaytirish va davolash samaradorligini oshirishda muhim omil ekanligi ta'kidlangan.

### **Kalit so'zlar**

bosh miya yuqumli kasalliklari, meningit, ensefalit, meningoensefalit, parvarish, neyroinfeksiya, miya shishi, tutqanoq, epidemiologik xavfsizlik.

### **Kirish**

Bosh miya yuqumli kasalliklari (meningit, ensefalit, meningoensefalit) og'ir kechishi, tez asoratlarni berishi va yuqori o'lim xavfi bilan xarakterlanadi. Shu sababli bemorlarni davolash bilan bir qatorda, to'g'ri tashkil etilgan parvarish muhim ahamiyat kasb etadi. Parvarishning asosiy maqsadi hayotiy muhim funksiyalarni saqlab qolish, asoratlarning oldini olish hamda davolash samaradorligini oshirishdan iborat.

### **Asosiy qism**

Bemorlar qat'iy yotoq rejimida saqlanadi. Xona tinch, shamollatilgan, yorug'ligi me'yorida bo'lishi lozim. Kuchli yorug'lik va shovqin miya faoliyatini qo'zg'atishi

mumkinligi sababli tashqi ta'sirlar cheklanadi. Bemor boshi biroz ko'tarilgan holatda yotqiziladi, bu miya ichki bosimini kamaytirishga yordam beradi.

Parvarish jarayonida hayotiy ko'rsatkichlar — tana harorati, arterial bosim, yurak urishi, nafas soni va hush holati doimiy nazorat qilinadi. Og'ir holatdagi bemorlarda ushbu ko'rsatkichlar kun davomida bir necha marotaba qayd etiladi. Nevrologik holatdagi o'zgarishlar, tutqanoq, falajlik belgilari yoki hushning pasayishi kuzatilganda zudlik bilan shifokorga xabar berilishi zarur.

Dori vositalari shifokor ko'rsatmasiga muvofiq qat'iy tartibda qo'llanadi. Antibiotiklar, antivirus preparatlar, miya shishini kamaytiruvchi diuretiklar, isitmani tushiruvchi va tutqanoqqa qarshi dorilar o'z vaqtida berilishi davolash samaradorligini oshiradi. Dori dozasini o'zboshimchalik bilan o'zgartirish qat'iyan man etiladi.

Suyuqlik almashinuvi alohida nazoratni talab qiladi. Ortiqcha suyuqlik miya shishini kuchaytirishi mumkinligi sababli ichilgan va ajralgan suyuqlik miqdori hisobga olinadi. Ovqatlantirish yengil hazm bo'ladigan, vitaminlarga boy mahsulotlar asosida tashkil etiladi. Hushsiz bemorlarda ovqat zond orqali beriladi.

Gigiyenik parvarish muhim o'rin tutadi. Teri va og'iz bo'shlig'ining tozaligi ta'minlanadi, yotoq yaralarining oldini olish maqsadida bemor holati muntazam o'zgartirib turiladi. Tutqanoq xurujlari paytida bemor yonbosh holatga yotqizilib, nafas yo'llarining ochiqligi ta'minlanadi.

Yuqumli kasalliklar bo'lganligi sababli epidemiologik xavfsizlik qoidalariga qat'iy rioya qilinadi. Bemor izolyatsiya qilinadi, individual idishlar ajratiladi va dezinfeksiya ishlari muntazam olib boriladi.

Shunday qilib, bosh miya yuqumli kasalliklarida kompleks va ilmiy asoslangan parvarish bemorning sog'ayish jarayonini tezlashtiradi, og'ir asoratlar rivojlanishining oldini oladi hamda davolash samaradorligini sezilarli darajada oshiradi.

## **Xulosa**

Bosh miya yuqumli kasalliklari zamonaviy tibbiyotda dolzarb muammolardan biri bo'lib, ularning og'ir kechishi va yuqori asoratlarning xavfi bilan ajralib turadi. Meningit, ensefalit va meningoensefalit kabi neyroinfeksiyalar bemor hayoti uchun jiddiy xavf tug'diradi hamda o'z vaqtida tashxis va davolashni talab etadi.

Mazkur maqolada bosh miya yuqumli kasalliklarining asosiy turlari, ularning patogenezi va klinik kechish xususiyatlari hamda bemor parvarishining muhim jihatlari yoritildi. Tadqiqot natijalari va amaliy kuzatuvlar shuni ko'rsatadiki, kompleks davolash bilan bir qatorda to'g'ri va sifatli tashkil etilgan parvarish kasallik asoratlarini kamaytirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Bemorlarning hayotiy ko'rsatkichlarini muntazam nazorat qilish, nevrologik holatni baholash, dori vositalarini o'z vaqtida qo'llash, gigiyenik hamda epidemiologik talablarning bajarilishi sog'ayish jarayonini tezlashtiradi. Ayniqsa bolalar va immuniteti pasaygan bemorlarda parvarish jarayonining ilmiy asosda olib borilishi nogironlik va o'lim holatlarini kamaytirishga xizmat qiladi.

Shu sababli bosh miya yuqumli kasalliklarida parvarish masalalariga alohida e'tibor qaratish, tibbiyot xodimlarining bilim va amaliy ko'nikmalarini doimiy ravishda oshirib borish muhim ahamiyat kasb etadi. Bu esa neyroinfeksiyalar bilan bog'liq salbiy oqibatlarining oldini olishda muhim omil hisoblanadi.

## **Foydalanilgan adabiyotlar**

Ismoilov A.A. Ichki kasalliklar propedevtikasi. – Toshkent: Ibn Sino, 2020.

Axmedov M.M. Nerv kasalliklari. – Toshkent: O'zbekiston milliy ensiklopediyasi, 2019.

G'aniyev S.Sh. Yuqumli kasalliklar. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2021.

Karimov U.K. Pediatriyada yuqumli kasalliklar. – Toshkent, 2020.

Mandell G., Bennett J., Dolin R. Principles and Practice of Infectious Diseases. – Elsevier, 2020.

World Health Organization. Guidelines for the management of meningitis. – WHO, 2021.

Harrison T.R. Harrison's Principles of Internal Medicine. – McGraw-Hill, 2022.

Nelson Textbook of Pediatrics. – Elsevier, 2021.

Behrman R.E., Kliegman R.M. Essential Pediatrics. – Philadelphia, 2020.

CDC. Central Nervous System Infections: Clinical Overview. – 2021.